

Nr 322.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för avveckling av den förstärkta försvarsberedskapen; given Stockholms slott den 11 maj 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlatande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 maj 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om bestridande av kostnader, som föranledas av åtgärder för avveckling av den förstärkta försvarsberedskapen, och anför därvid följande.

Sedan stridshandlingarna numera upphört i Europa, torde den militära beredskap, som under kriget uppehållits i vårt land, kunna avvecklas. Krigsmaktens återförande till fredsfot innebär främst hemförlovning av personal. Även om detta i och för sig kan ske relativt snabbt, medför dock avvecklingen i övrigt en mångfald olika arbetsuppgifter, vilkas handhavande ställer krav på större personalstyrka inom försvaret än som ingår i fredsorganisationen.

Bihang till riksdagens protokoll 1945. 1 saml. Nr 322.

Redan ha ett flertal åtgärder vidtagits för att minska försvarsberedskapen. Ytterligare åtgärder i samma syfte avses skola successivt vidtagas eller igångsättas inom den närmaste tiden. Bland berörda avvecklingsåtgärder må nämnas följande av mer allmänt intresse, nämligen hempermittering i viss utsträckning av personal tillhörande såväl fältförband som lokalförsvarsförband, avbrytande av vissa pågående utbildningskurser, hempermittering av inkallade värnpliktiga med uppgiftskort, sammanförande av vapen, ammunition och sprängmedel i syfte att minska behovet av bevakningspersonal vid fältdepåer samt hempermittering av härigenom frigjord bevakningspersonal, indragning i vissa fall av militär bevakning eller dess ersättande med civil sådan, avbrytande av pågående befästningsarbeten efter färdigställande av vissa under arbete varande objekt, iordningställande av vissa för befästningsändamål ianspråkta markområden, igångsättande av ett omfattande minsvepningsarbete enligt en på förhand uppgjord, angelägenhetsgraderad plan, vilket arbetes genomförande kräver tillgång till en betydande svepflotta och avsevärd personal, återgång i princip till fredsrustning i vad avser flottans fartyg, avrustning och återställande av hjälpfartyg, begränsning av eskorteringsverksamheten, sjöfartskontrollen och kustbevakningsorganisationen, indragning av marina hinder, successivt återställande av utprickning och fyror i fredsmässigt skick, upphävande av evakuering av handelsfartyg, avbemanning av vissa kustartilleriförband, begränsning av flygvapnets deltagande i neutralitetsvakten och viss minskning av försvarsgrenens beredskap ävensom hempermittering av vissa flygvapnet tilldelade värnpliktiga, upphävande av den särskilda militärkontrollen på gränsjärvägarna, återställande av vissa telefon-, telegraf-, bro- och vägförbindelser, avveckling av vissa militära beredskapslager m. m. samt iordningställande av materiel.

Avvecklingen avses skola bedrivas så att med utgången av juni månad inga förband längre skola vara inkallade jämlikt 28 § värnpliktslagen om icke något oförutsett tillstöter. De förband som av beredskapsskäl kunna behöva vara inkallade intill nämnda tidpunkt — bland annat förband bestående av 1943 års klass — avses även skola biträda vid avvecklingsarbetet. Detta arbete får sedan i största möjliga utsträckning övertagas av personal, som ingår i fredsorganisationen, samt av för ändamålet anställd civil personal eller frivilligt tjänstgörande personal. För vissa arbetsuppgifter, exempelvis minsvepning och minröjning, kan det emellertid bliva erforderligt att tvångsvis inkalla värnpliktiga. Då sådan inkallelse icke kan ske med stöd av 28 § värnpliktslagen, erfordras särskild lagstiftning för att möjliggöra tvångsinkallelse i viss utsträckning av värnpliktiga för avvecklingsarbetets genomförande. Jag har för avsikt att inom den närmaste tiden återkomma till denna lagstiftningsfråga. Det kan också bliva erforderligt att för fullgörande av ifrågakvarande arbetsuppgifter liksom under beredskapstiden bibehålla visst manskap i anställning över stat. Bestämmelser härom torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Att den förstärkta försvarsberedskapens avveckling kommer att draga

avsevärda kostnader är uppenbart. De för försvaret för fredsförhållanden beräknade riksstatsanslagen lämna icke tillgång till dessa kostnaders bestridande. Det är därför nödvändigt att för ändamål av denna art avse särskilda medel. Förskottsstaten för försvarsväsendet synes böra sättas ur kraft från och med den dag, då den förstärkta försvarsberedskapen bringas att upphöra. Sammanfaller den dagen med budgetårsskiftet, bör den för det följande budgetåret godkända beredskapsstaten icke sättas i kraft såsom förskottsstat. För möjliggörande härav måste de särskilda medlen för beredskapens avveckling anvisas å riksstaten och å kapitalbudgeten. Efter dag, då beredskapen upphört, böra andra utgifter icke få avföras från förskottsanslag eller från för täckning av förskottsutgifter anvisade regleringsanslag än utgiftsrester eller eljest bundna eller ofrånkomliga kostnader, som hänföra sig till beredskapstiden.

För bestridande av med beredskapens avveckling sammanhängande kostnader torde böra anvisas särskilda anslag. Att så sker är av betydelse icke minst ur den synpunkten att därigenom medelsdispositionen och medelsförbrukningen kunna så snart som möjligt ledas in på fredsmässiga linjer. I sådant avseende har försvarets civilförvaltning i skrivelse den 9 maj 1945 avgivit förslag. I enlighet med detta förslag, vilket jag anser mig kunna i huvudsak biträda, böra anvisas fem anslag, ett för varje försvarsgren och ett för gemensamma ändamål under riksstatens fjärde huvudtitel samt ett för kapitalinvesteringar. Till de för försvarsgrenarna avsedda anslagen böra hänföras utgifter, som motsvara de utgifter som under fjärde huvudtiteln redovisas under rubriken försvarskrafterna, med undantag av försvarsstaben och eventuellt utgifter för familjebidrag till den med avvecklingen sysselsatta personalen. Under anslaget för gemensamma ändamål böra regleras avvecklingsutgifter, motsvarande de ändamål som upptagas under rubrikerna försvarsdepartementet, centrala förvaltningsmyndigheter, vissa för försvaret gemensamma ändamål och diverse samt under anslagen till försvarsstaben. Från detta avvecklingsanslag böra eventuellt även gäldas nämnda utgifter för familjebidrag. Anslaget till kapitalinvesteringar erfordras för reglering av markfrågor samt för bestridande av byggnadskostnader, som finnas sammanhänga med beredskapens avveckling, exempelvis iordningställande av vissa förrädslokaler.

Jämväl utgifter, som, utan att vara att hänföra till direkta avvecklingsändamål, dock betingas av krisförhållandena och därför hittills avförts från förskottsanslag, böra efter beredskapens upphörande kunna bestridas från avvecklingsanslag.

I fråga om redovisningen av avvecklingskostnaderna kunna tänkas olika förfaringssätt. De föreskrifter, som gälla beträffande beredskapskostnader, skulle kunna göras tillämpliga även i fråga om avvecklingskostnader. Beträffande ett stort antal riksstatsanslag skulle detta innebära, att samtliga uppkommande kostnader avfördes å de nya anslagen samt att vad som därav täcktes av vederbörligt riksstatsanslag skulle anses motsvara fredskostnader medan det belopp, varmed riksstatsanslagen överskredes, skulle motsvara kostnader

för beredskapsavveckling. Civilförvaltningen har emellertid ansett det vara ur skilda synpunkter önskvärt, att i samband med förskottsstatens upphörande en återgång i största möjliga utsträckning sker till särskild redovisning av de fredsmässiga kostnaderna. Ämbetsverket har därför förordat genomförandet av ett redovisningssystem, som skulle möjliggöra ett åtskildande — i den mån så överhuvudtaget är möjligt — av fredskostnaderna från avvecklingskostnaderna. Utgifter, som äro att hänföra till normal fredsverksamhet, skulle därvid avföras å fredsstatens riksstatsanslag, under det att avvecklingskostnaderna, vilkas karaktär skulle angivas genom särskilda föreskrifter, skulle redovisas mot för de olika ändamålen avpassade redovisningstitlar under avvecklingsanslagen. Såsom jag redan nämnt finner jag i likhet med civilförvaltningen det vara av vikt att en återgång till normal fredsredovisning snarast möjligt sker. Jag anser ämbetsverkets förslag böra genomföras under förutsättning att en någorlunda tillförlitlig avgränsning av avvecklingskostnaderna gentemot de fredsmässiga utgifterna kan åvägbringas. Det lär få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare övervägande och på grundval av närmare utformade förslag från berörda myndigheter meddela bestämmelser rörande redovisningen av avvecklingskostnaderna.

Avvecklingen kommer även att medföra, att viss materiel försäljes. Beträffande redovisningen av inflytande försäljningsmedel torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser.

En tillförlitlig beräkning av kostnaderna för den förstärkta försvarsberedskapens avveckling kan givetvis i nuvarande läge icke ske. Härvidlag är av betydelse tidpunkten för beredskapens upphörande och den takt, i vilken avvecklingen bedömes kunna ske. Under de särskilda anslagen för armén och marinen kunna relativt stora kostnader beräknas uppkomma, hänförliga främst till iordningställande av mark, minsvepning och iståndsättning av materiel. Jämväl för gemensamma ändamål torde böra beräknas jämförelsevis höga kostnader. På de centrala ämbetsverken komma att falla en mångfald arbetsuppgifter, vilka kunna slutföras först efter det att beredskapen som sådan avvecklats. Under detta anslag böra eventuellt även, som nämnts, redovisas utgifter för familjebidrag, som kan komma att utgå till den med avvecklingen sysselsatta personalen.

Medelsbehovet under nästa budgetår torde kunna uppskattas till sammanlagt 115 miljoner kronor med följande fördelning:

| | |
|--------------------------|--------------------|
| armén..... | 50 miljoner kronor |
| marinen..... | 50 » » |
| flygvapnet | 5 » » |
| gemensamma ändamål | 10 » » |

Jag föreslår, att för de olika ändamålen beräknas anslag med angivna belopp. Med hänsyn till att kostnaderna endast äro uppskattade, böra anslagen erhålla förslagsanslags karaktär. Anslagen böra av Kungl. Maj:t fördelas å olika utgiftsändamål med belopp, som icke få överskridas utan Kungl.

Maj:ts medgivande. Härigenom erhålles direkt kontroll över avvecklingsarbetets fortgång och medelsförbrukningen för skilda ändamål. För kapitalinvesteringar torde böra anvisas ett anslag av två miljoner kronor. Anslaget bör lämpligen anvisas under arméns delfond av försvarets fastighetsfond, vilket emellertid icke bör utesluta att detsamma får tagas i anspråk jämväl för marinen och flygvapnet. Erforderlig reglering mellan delfonderna av gjorda investeringar bör ske i efterhand. Jämväl beträffande detta anslag torde närmare bestämmelser om dess användning få meddelas av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1945/46 anvisa
dels under fjärde huvudtiteln följande *förslagsanslag*, nämligen

| | | |
|---|--------|------------|
| till <i>Armén: Avveckling av beredskapen m. m.</i> | kronor | 50 000 000 |
| till <i>Marinen: Avveckling av beredskapen m. m.</i> | » | 50 000 000 |
| till <i>Flygvapnet: Avveckling av beredskapen m. m.</i> | » | 5 000 000 |
| till <i>För försvaret gemensamma utgifter för avveckling av beredskapen m. m.</i> | » | 10 000 000 |

dels ock under försvarets fastighetsfond, arméns delfond, till *Avveckling av beredskapen ett investeringsanslag av* kronor 2 000 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta af Sandeberg.